

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ.—Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ὀφθαλμιατρείου Ἀθηνῶν,
ὑπὸ Γεωργίου Φ. Κοσμετάτου.

Τὸ Ὀφθαλμιατρεῖον Ἀθηνῶν ἐν τῷ ὁποίῳ φιλοξενεῖται ἀποκλειστικῶς ἡ Ὀφθαλμολογικὴ Κλινικὴ τοῦ Πανεπιστημίου, εἶναι κατ' ἐξοχὴν φιланθρωπικὸν ἴδρυμα, ἐν ᾧ ἐνοσηλεύθησαν μέχρι σήμερον ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀσθενῶν, ἐν τε τῷ ἐξωτερικῷ ἱατρείῳ, καὶ ἐν τῇ Κλινικῇ αὐτοῦ, προσέφερε δὲ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρῃ μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς πάσχοντας ἐξ ὀφθαλμικῶν νοσημάτων.

Τὸ Ὀφθαλμιατρεῖον ἱδρυθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1843 ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βασιλείσσης Ἀμαλίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῇ ἀρωγῇ διαφόρων δωρητῶν συνεπλήρωσε τὸν Αὐγούστον τοῦ 1943 ἑκατὸν ἔτη φιλανθρωπικῆς δράσεως. Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀπεφάσισεν, ἵνα ἐορτάσῃ τὴν ἑκατονταετηρίδα ταύτην διὰ σεμνῆς ἐορτῆς καὶ διὰ δημοσιεύσεως πανηγυρικοῦ τεύχους. Ἐνεκα τῶν ἀντιξίων ὅμως τότε περιστάσεων ἡ ἐορτὴ αὕτη ἀνεβλήθη δι' εὐθετώτερον χρόνον, ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὅμως Ὀφθαλμολογικῇ Ἐταιρείᾳ ἐγένοντο τότε ὑπ' ἐμοῦ δύο ἀνακοινώσεις, καὶ ἑτέρα ὑπὸ τοῦ κ. Β. Ἀδαμαντιάδου, σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει ἐξέλιξιν τοῦ Ὀφθαλμιατρείου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του καὶ τὴν δρᾶσιν ἐν αὐτῷ τῶν διατελεσάντων Καθηγητῶν - Διευθυντῶν αὐτοῦ.

Εἰς τὴν παροῦσαν ἀνακοίνωσίν μου θὰ περιορισθῶ εἰς τὰ ἀφορῶντα μόνον εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, εἰλημμένα ἐκ τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς, τὰ ὁποῖα διατηροῦνται ἅπαντα ἐν χειρογράφοις ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Νοσοκομείου τούτου, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι σήμερον.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1842 ἤρχισεν ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία διὰ τὴν « ἀνέγερσιν καὶ διατήρησιν Νοσοκομείου Ὀφθαλμιῶντων », τὸ δὲ πρακτικὸν τῆς πρώτης συνεδριάσεως τῆς πρὸς τοῦτο συνελθούσης Ἐπιτροπῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

« Τῇ 25 Σεπτεμβρίου (7 Ὀκτωβρίου) 1842 ἡμέρᾳ τῆς ἐορτῆς τῆς Βασιλείσσης, συνήλθον ὁ Δρ Νάιλερ - Βέης ἐκ Λονδίνου, οἱ ἀρχίατροι Βερνάρδος Ρέζερ, καὶ Ἰωάννης Βούργος, ὁ Θεόδωρος Πάλλης τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις, ὁ Ξαβέριος Λάνδερερ ἀρχιφαρμακοποιὸς τῆς Α. Μ. καὶ ὁ Α. Σκαρλάτος, ἀνακτορικὸς ταμίας, καὶ συνεσκέφθησαν περὶ συστάσεως Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τῆς ἀνεγέρσεως καὶ διατηρήσεως « Νοσοκομείου τῶν ὀφθαλμιῶντων ». Ἀπεφάσισαν δέ, γνωρίζοντες τὴν εὐμενῇ διάθεσιν τῆς Α. Μ. τῆς Σεβαστῆς ἡμῶν Βασιλείσσης περὶ τοιοῦτον φιλανθρωπικὸν κατὰστημα, νὰ παρακαλέσωσιν Αὐτὴν ν' ἀποδεχθῇ τὴν προστασίαν αὐτοῦ συγχρόνως δὲ ἐξελέξαντο πρόεδρον τῆς ἐπιτροπῆς τὸν πανιερώτατον ἀρχιεπίσκοπον Ἀττικῆς Νεόφυτον Μεταξᾶν ».

Κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίασιν τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐγένετο τὴν 23 Νοεμβρίου 1842, ἀνεκοινώθη ὅτι ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα «ἀπεδέχθη μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως καὶ εὐμενείας τὴν προστασίαν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου καταστήματος». Κατὰ τὴν ἰδίαν συνεδρίασιν ἐξελέγη, Πρόεδρος μὲν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀττικῆς, Ἀντιπρόεδρος ὁ Θ. Ράλλης, Γραμματεὺς δὲ ὁ Α. Σκαρλάτος.

Κατὰ τὴν τετάρτην συνεδρίαν τῆς 6/18 Μαΐου, ἐπιδιωρθώθη τὸ σχέδιον Κανονισμοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπεγράφη παρὰ πάντων τῶν Μελῶν καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Β. Γραμματεῖαν. Τὴν 24 δὲ Αὐγούστου ἀνεκοινώθη ἡ δημοσίευσις τοῦ Β. διατάγματος «περὶ ἐγκρίσεως τῆς συσταθείσης Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ Νοσοκομείου Ὁφθαλμιῶντων ἐν Ἀθήναις» τῇ 7/26 Αὐγούστου 1843 ἔχοντος ὡς ἐξῆς:

Ο Θ Ω Ν
Ε Λ Ε Ω, Θ Ε Ο Υ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς Ἡμετέρας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν Γραμματείας ἀπεφασίσαιμεν καὶ διατάττομεν:

Ἐγκρίνεται ἡ σύστασις τῆς πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν νοσοκομείου χρησίμου εἰς θεραπείαν ὀφθαλμιῶντων ἐπιτροπῆς, κατὰ τὸν ὧδε ἐπισυναπτόμενον κανονισμόν αὐτῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει φέροι τὴν ἐξῆς ἐπωνυμίαν:

«Ἡ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος ἐνεργοῦσα Ἐπιτροπὴ περὶ ἀνεγέρσεως καὶ διατηρήσεως τοῦ περὶ ὀφθαλμιῶντων Νοσοκομείου ἐν Ἀθήναις». Εἰς τὴν Ἡμετέραν ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν Γραμματεῖαν ἀνατίθεται ἡ ἐκτέλεσις καὶ δημοσίευσις τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 14/26 Αὐγούστου 1843

Ο Θ Ω Ν

Διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιγραφῆς

Χ. Χριστόπουλος

Δ. Χρηστίδης

Τὸ αἰτιολογικὸν τῆς ιδρύσεως τοῦ Ὁφθαλμιατρείου ἀναγράφεται ὡς «προοίμιον» ἐν τῷ δημοσιευθέντι πρώτῳ τεύχει τῶν πεπραγμένων τοῦ Νοσοκομείου ἀπὸ τοῦ 1843 - 1848, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ καταφαίνεται ἡ κακὴ κατάστασις τῶν πασχόντων ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, καθὼς καὶ ἡ ὑγειονομικὴ ὀργάνωσις τῶν Νοσοκομείων, πρὸς διόρθωσιν τῶν ὁποίων, καὶ ἐλήφθη ἡ πρώτη ἰδέα τῆς ιδρύσεως εἰδικοῦ Νοσοκομείου ὀφθαλμιῶντων. Ἐνεκα τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ περιεχομένου τοῦ «προοιμίου», ἀναδημοσιεύομεν τοῦτο κατωτέρω ὁλόκληρον.

«Ἡ παρατήρησις ὅτι καθ' ἑκάστην αἱ ὀφθαλμίαι ἐπιφέρουν ἀνίατον τύφλωσιν, τὸ μὲν ἔνεκα βλαβερῶν ἐπιρροῶν τῆς τῶν οἰκιῶν καταστάσεως, τὸ δὲ δι' ἑλλειψιν

τῶν ἀπαιτουμένων βοηθημάτων, πρὸς δὲ ὅτι ὅλοι τῆς Ἑλλάδος οἱ ἱατροὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας τὴν μεγίστην δυσκολίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὀφθαλμοϊατρικῶν ἐγχειρήσεων, δι' ἑλλειψιν καταλλήλου τόπου διὰ τὸν ἀσθενῆ μετὰ τὴν ἐγχείρησιν καὶ τῶν ἀπαιτουμένων θεραπευτικῶν μέσων ἐν γένει, διήγειρε τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς μεγάλης ἀνάγκης τῆς ἐγέρσεως ἰδιαίτερου Νοσοκομείου τῶν ὀφθαλμιῶντων.

Ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι τόσον οὐσιῶδες ὄργανον εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῦ τε καὶ τῆς κοινωνίας ἀπάσης, ὥστε καὶ ἡ θεραπεία τῶν νοσημάτων αὐτοῦ ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀντικείμενον ἰδιαίτερας σπουδῆς καὶ ἰδιαίτερον θεραπευτικῶν καταστημάτων.

Οὕτως οἱ ἱεροὶ ναοὶ τῆς Ὀξυδερκοῦς¹ καὶ ὀφθαλμίτιδος² Ἀθηνᾶς, ὁ μὲν πρῶτος ἐν Ἀργεῖ, ὁ δὲ δεύτερος ἐν Σπάρτῃ, ἦσαν ὀφθαλμοϊατρικὰ καταστήματα, καὶ τὰ κολλύρια, ἡ σύνθεσις καὶ χρῆσις αὐτῶν ἐχαράττοντο εἰς τὰς στήλας των. Ἀλλ' οὐχὶ μόνον ἰδιαίτερα ὀφθαλμοϊατρικὰ καταστήματα ὑπῆρξαν κατὰ τὰς ἀρχαίας ἐποχάς, ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτεροι ὀφθαλμοϊατροί, καὶ οἱ μεγαλύτεροι ἱατροὶ καὶ φιλόσοφοι ἡσχολήθησαν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ὀφθαλμοϊατρικῆς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Ἰπποκράτους. Τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀχλαίου, τοῦ Εὐελπίδου, τοῦ Ἑρμίου, τοῦ Ἰάσωνος καὶ τοσοῦτων ἄλλων εἶναι τόσα ὀνόματα ὀφθαλμοϊατρῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρώμης, καὶ αἱ πολυάριθμοι καμέαι ἢ σφραγίδες ἀρχαίων ὀφθαλμοϊατρῶν, εἰς τὰς ὁποίας μὲ πολὺν περίεργον τρόπον εἶναι σημειωμένα τὰ κολλύρια αὐτῶν καὶ τῶν ὁποίων τεσσαράκοντα ἐπτὰ σώζονται εἰς τὰς διαφόρους συλλογὰς τῆς Εὐρώπης³, δεικνύουν ἀρκετὰ ὅποιαν βαρύτητα ἔδιδον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν ὀφθαλμοϊατρικὴν.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αἱ νόσοι τῶν ὀφθαλμῶν ἐγίναν τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα πολὺ συχνότεραι, τὸ μὲν ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν, τὸ δὲ ἕνεκα πολλῶν ἄλλων βλαβερῶν αἰτίων μὴ ὑπαρχόντων τὸ πάλαι.

Ὡσαύτως εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἥτις κατὰ τε τὸ κλίμα καὶ τὴν τοπογραφίαν ὁμοιάζει τὰ μέγιστα τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπολάζουν τὴν σήμερον αἱ ὀφθαλμίαι, καίτοι οὔσαι τὸ πάλαι πολὺ σπανιώτεραι. Περὶ δὲ τῆς αἰγυπτιακῆς ὀφθαλμίας δὲν ἀπαντᾶται οὐδ' ἔχνος εἰς τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφάς, ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον, ἐὰν αἱ ὀφθαλμίαι ἦσαν καὶ τότε τοσοῦτον συχναί, ὅσον εἰς τὴν σημερινὴν Αἴγυπτον. Ἐκ τῆς πολλαπλασιάσεως ἄρα ταύτης τῶν ὀφθαλμικῶν νοσημάτων ἐξάγεται ὅτι τοιοῦτον

¹ Πaus. Κορινθ. II, 2.

² Πaus. Λακων. III, 13.

³ SICHEL, Cing Cachets des médecins oculistes Romains, Paris 1845.

κατάστημα είναι τὴν σήμερον πολὺ ἀναγκαιότερον, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν τῶν πλεόν φιλανθρώπων καὶ ὠφελίμων.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον τῆς ὀφθαλμοϊατρικῆς ἐπιστήμης ἐν γένει θέλει συντείνει τὸ τοιοῦτον κατάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δύνανται νὰ γίνωνται αἱ προσήκουσαι παρατηρήσεις μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν.

Ἡ δὲ ἀποχώρισις τοῦ καταστήματος τούτου ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀσθενεῖς εἶναι μεγάλης ὠφελείας πρόξενος εἰς τοὺς ὀφθαλμιώοντας. Μία κολλητικὴ ἐξανθηματικὴ νόσος π. χ. μεταδίδεται εἰς τὸν καταρράκτην πάσχοντα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐγχειρήσεως, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς χάνεται ἕνεκα τῆς συμπλοκῆς τῆς ἐξανθηματικῆς νόσου. Ἡ καθαρότης τῆς ἀτμοσφαίρας συντείνει μεγάλως εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν ὀφθαλμιῶν, καὶ ὁ ἀπὸ τὰς ἐξατμίσεως τῶν ἐλκωμάτων μεμολυσμένος ἀὴρ εὐκόλως ἐπενεργεῖ ἐπιβλαβέστατα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμιῶντων. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ ἀποχώρισις αὕτῃ ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ μέσα τῆς συστάσεως τοῦ τοιούτου καταστήματος.

Ἡ μεγάλη συμπάθεια τὴν ὁποίαν εὗρεν ἡ πρότασις καὶ τὸ σχέδιον τοῦ τοιούτου καταστήματος εἰς τὰς εὐγενεῖς καρδίας τῶν φιλανθρώπων, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν καρδίαν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Σεβαστῆς ἡμῶν Βασιλίσσης, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ὁποίας ἀνεγείρεται, παρέχει χρηστὰς ἐλπίδας ὅτι τὸ κατάστημα τοῦτο θέλει διατηρηθῇ ἀπὸ μόνας τὰς συνδρομὰς τῶν φιλαγάθων εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν.

Τὸ ὀφθαλμοϊατρικὸν ἄρα κατάστημα εἶναι κατάστημα εὐεργετικόν, τὸ πρῶτον ὅπερ ἀνεγείρεται μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ ὁποῖον θέλει διατηρηθῇ διὰ τῶν μέσων, ἅτινα θέλει εἰς αὐτὸ ἐπιδαψιλεύσει τὸ εὐεργετικὸν καὶ φιλάνθρωπον πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων καὶ φιλελλήνων.

Ἀναλογιζόμενοι τὸ πολυάριθμον τῶν εὐεργετικῶν ἐν γένει καταστημάτων, ἰδίως δὲ τῶν Νοσοκομείων, ὅσα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐσυστήθησαν ἀπὸ εὐεργετῶν συνδρομᾶς, ἀφ' ὅτου ἡ Θεῖα Θρησκεία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν ἐφώτισε καὶ μᾶς ἐδίδαξε τὴν ἀγάπην ὡς πρωτίστην τῶν ἀρετῶν, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ σήμερον ὁ Θεὸς ἐκεῖνος σπόρος θέλει φέρει ὁμοίους καρπούς».

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ κανονισμοῦ, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη ἀμέσως τοῦ ἔργου τῆς, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν χρημάτων, ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ τὴν ἀγορὰν οἰκοπέδου.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπετάθη εἰς διαφόρους φιλανθρώπους, ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, ἐν τῷ καλυτέρῳ δὲ γαλλικῷ ὀφθαλμολογικῷ περιοδικῷ «Annales d' Oculistique» ἐδημοσιεύθη τότε καὶ εἰδικὴ ἀγγελία πρὸς τοῦτο.

Διὰ τῇ ἀγοράν καταλλήλου οἰκοπέδου ὑπῆρξαν ἀρκεταὶ δυσκολίαι, διότι ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχε τὴν γνώμην ὅτι τὸ ἴδρυμα ἔπρεπε νὰ ἐγερεθῇ πλησίον τοῦ Πανεπιστημίου ἢ καὶ τοῦ Πολιτικοῦ Νοσοκομείου, «διὰ νὰ χρησιμεύσῃ συγχώνως τὸ κατὰστημα εἰς τὴν σπουδὴν τῶν φοιτητῶν τῆς Ἱατρικῆς». Τελικῶς ἀπεφασίσθη, ὅπως ἀγορασθῇ «τὸ παρὰ τῷ Πανεπιστημίῳ οἰκόπεδον τοῦ Ζαχαρίτσα ἐκ πήχεων 862, ἐκ δὲ τοῦ γηπέδου Μιχ. Καλιφρονᾶ πῆχεις 388, πρὸς δρχ. 4, ἐγένοντο δὲ καὶ τὰ σχετικὰ συμβόλαια».

Τὰ σχέδια τοῦ κτιρίου, τὸ ὅποιον προβλέπετο ἀρχικῶς μονόροφον, ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος *Hansen*. Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς οἰκοδομῆς ἀνῆλθεν εἰς 20.096, δρχ. καὶ 52 λεπτά, μετὰ τῶν συμπληρωματικῶν δὲ κατόπιν ἐξόδων, ἥτοι ἐπίπλων, σκευῶν, μαγειρίου καὶ ἐργαλείων ἐν ὅλῳ εἰς δραχμὰς 35.610, καὶ λεπτὰ πεντήκοντα.

Ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη τὴν 21 Ἀπριλίου 1847, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκιπος Μαξιμιλιανοῦ, Διαδόχου τῆς Βαυαρίας. Παρῆσαν ὡσαύτως ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Ἰωάννης Κωλέττης μετὰ τῶν λοιπῶν Ὑπουργῶν, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Νομάρχης, ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ Δήμαρχος κλπ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀττικῆς ἐξεφώνησε τὸν ἀκόλουθον λόγον :

«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται»
(Ματθ. ε', 7)

Μέγιστον δῶρον εἶναι ἡ φιланθρωπία εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος κατὰ μίμησιν τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ καταγίνεται κατὰ τὸν ἐνόντα αὐτὸν τρόπον νὰ ἐνεργῇ καὶ ἐκτελῇ πραγματικῶς διαφορῶν εἰδῶν ἐλέη, τῶρα νὰ βοηθῇ ἐνδεεῖς καὶ ἀπόρους, τῶρα νὰ ἐνδύῃ γυμνοὺς, τῶρα νὰ τρέφῃ πεινῶντας, τῶρα νὰ ἀνεγείρῃ καταστήματα φιλανθρωπικὰ πρὸς θεραπείαν τῶν δυστυχῶν καὶ τεθλιμμένων· τῷ ὄντι αὕτη ἐστὶν ἡ μεγίστη τῶν ἀνθρωπίνων ἀρετῶν. Διὰ τοῦτο μακαρίζει καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐν Εὐαγγελίοις τοὺς ἐλεήμονας (Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται).

Τούτου ἕνεκα ἡ Σεβαστὴ ἡμῶν Βασίλισσα, ἔχουσα αὐτὸ τὸ θεῖον φρόνημα τῆς φιλανθρωπίας ἀπεφάσισε διὰ προστασίας της νὰ οἰκοδομηθῇ ἐν Ἀθήναις Νοσοκομεῖον τῶν ὀφθαλμιόντων, διότι ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ἄλλο πολυτιμότερον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀναγκαιότερον οὐκ ἔστι τῷ ἀνθρώπῳ παρὰ τὴν ὄρασιν.

Ἐπειδὴ μέλλει, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, νὰ ἀνεγερθῇ καὶ λάβῃ αἶσιον πέρας τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο ἔργον, σήμερον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Βασιλέως καὶ τῆς Σεβαστῆς Βασιλίσσης καὶ πάντων τῶν ὑπαλλήλων τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ

παντός τοῦ περιεστῶτος λαοῦ βάλλεται ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ φιланθρωπικοῦ τούτου καταστήματος.

Ἄς λάβῃ ἕκαστος ἐγκάρδιον συμπάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ ὅστις ἄλλος ἀκούσῃ καὶ μάθῃ αὐτὸ τὸ θεάρεστον καὶ χριστιανικώτατον ἔργον, ἃς συνδράμῃ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ πρὸς ἀπαρτισμὸν καὶ πέρας αὐτοῦ τοῦ θεοφιλοῦς ἔργου, καὶ ὁ τοιοῦτος καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ θέλει εἶσθαι ἀξιωμακάριστος καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ θέλει ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ, τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ ἀπαγγελίαν: «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος καὶ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἐν φυλακῇ καὶ ἐπεσκεψασθέ με, ἀσθενὴς καὶ ἤλθατε πρὸς με».

ὦ χαρά, ὦ εὐφροσύνη, ὦ ἀγαλλίασις! καὶ ὁ Σολομὼν λέγει: «Ὁ βαλὼν ἐν τῇ τοῦ πέννιτος χειρὶ εὐρήσει ἐν τῇ τοῦ κριτοῦ παλάμῃ, καὶ ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ καὶ ἡ ἐλεημοσύνη ρύεται ψυχὴν ἐκ θανάτου». Ποῖον μεγαλύτερον καὶ ὠφελιμότερον δῶρον εἶναι, εἰμὴ ἡ ἐλεημοσύνη, ἀδελφοί; καὶ ἀλλαχοῦ φησὶν ἡ θεία Γραφή: «Διὰθριπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου».

Δοιοὶν εἰς ἕκαστος ἐξ ὑμῶν τῶν ἀδελφῶν χριστιανῶν, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἃς λάβῃ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν καὶ ἃς στοχασθῇ νὰ ἐκπληροῖ μετ' εὐχαριστίας τὴν ἐλεημοσύνην πρὸς τοὺς πάσχοντας ἀδελφούς, ἵνα ἀκουσθῇ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως παρὰ τοῦ ἀγαθοδότου Θεοῦ καὶ ἀδεκάστου κριτοῦ τὸ «Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπ' ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου».

Ἴδου ἡ ἀληθὴς δόξα, ἰδου ἡ ἀληθὴς λαμπρότης· οἱ μετερχόμενοι τὴν ἐλεημοσύνην καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν δοξάζονται καὶ ἐν οὐρανοῖς λαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἀπειροπλάσιον παρὰ τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ. «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται».

Δι' ὃ ἃς ἄρωμεν χεῖρας ἱκέτιδας πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Θεὸν δεόμενοι αὐτοῦ, ὅπως διέπῃ καὶ διατηρῇ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Σεβαστὸν Βασιλέα ἡμῶν σὺν τῇ Σεβαστῇ Βασιλίᾳ ὑγιαίνοντα, εὐδαιμονοῦντα καὶ ἀκλόνητον ἐπὶ τοῦ θεοβραβεύτου Αὐτοῦ θρόνου εἰς πολλὰ ἔτη. Γένοιτο! ».

«Ζήτω ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα».

Μετὰ τὸν ἀγιασμὸν ἐτέθησαν εἰς τὸν θεμέλιον λίθον ἐντὸς μαρμαρίνης λάρνακος:

α) Μία φιάλη πλήρης ὕδατος ἐκ τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σιλωάμ, κομισθέντος προπέρουσιν ὑπὸ τοῦ ἀρχιάτρου τῆς Α. Μ. Κ. Β. Ρέζερ ἐπίτηδες διὰ ταύτην τὴν θεμελίωσιν ἐκ τῆς Ἀγίας πόλεως τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μεγάλου θαύματος τῆς ἰάσεως τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, θεραπευθέντος ὑπὸ τοῦ Θεοανθρώπου Σωτῆρος ἡμῶν.

β) Μετάλλια φέροντα τὰς προτομὰς τοῦ Βασιλέως ἡμῶν, τῆς Βασιλίσσης, τοῦ Πρίγκιπος Μαξιμιλιανοῦ καὶ τῆς συζύγου του.

γ) Ἑλληνικὰ νομίσματα.

Ἐπὶ δὲ τοῦ θεμελίου λίθου ἐχαράχθη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ ΑΩΜΖ ΤΗΝ κα' ΙΟΥΝΙΟΥ ΕΤΕΘΗ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣ-
ΣΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ Ο ΘΕΜΕΛΙΟΣ ΛΙΘΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΑΥΤΗΣ ΑΝΕ-
ΓΕΡΘΗΣΟΜΕΝΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΤΩΝ ΟΦΘΑΛΜΙΩΝΤΩΝ ΕΠΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΙ ΤΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΟΣ ΤΟΥ Α' ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΜΑΞΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΔΙΑΔΟ-
ΧΟΥ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ· ΕΓΚΑΙΝΙΑΣΘΗ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

Τὸ Ὀφθαλμιατρεῖον παρέμεινε μονόροφον μέχρι τοῦ 1868, ὅτε ἕνεκα τῆς προοίσης αὐξήσεως τῶν ἀσθενῶν, ἀπεφασίσθη ἡ ἀνέγερσις καὶ δευτέρου ὀρόφου, δανεισθέντος τοῦ ἰδρύματος παρὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τοῦ ποσοῦ τῶν 25.000 δραχμῶν. Οὕτω κατεσκευάσθη καὶ διεσκευάσθη τελικῶς τὸ κεντρικὸν κτίριον ὡς ἔχει τοῦτο σήμερον.

Μέχρι τοῦ ἔτους 1910 ἡ ἐξέτασις τῶν ἐξωτερικῶν ἀρρώστων ἐγένετο ἐν τῷ κεντρικῷ κτιρίῳ, ἕνεκα τῶν προκυψασῶν ὅμως διαφόρων δυσκολιῶν, ἀπεφασίσθη ἡ οἰκοδόμησις ἰδίου ἐξωτερικοῦ ἱατρείου ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, ἡ ὁποία καὶ ἐπραγματοποιήθη διὰ δωρεᾶς τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω πῶς ἔπαυσεν ὁ συγχρωτισμὸς τῶν ἐξωτερικῶν μετὰ τῶν ἐσωτερικῶν ἀσθενῶν, ἡ δὲ ἐξέ-
τασις τῶν πρώτων ἐγένετο ἀνετωτέρα.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς μεταρρυθμίσεις αἵτινες ἐγένοντο κατὰ καιροὺς ἐν τῷ κτιρίῳ ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ κτίριον τοῦ Ὀφθαλμιατρείου δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς σημερινὰς συνθήκας ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχιτεκτονικῆς διαρρυθμίσεως, ἐν συγ-
κρίσει πρὸς τὰς συγχρόνους ὀφθαλμολογικὰς κλινικάς, διότι, ὅτε ἐκτίσθη τοῦτο ἐπε-
κράτουν ἄλλαι ἀντιλήψεις διὰ τὴν οἰκοδόμησιν καὶ λειτουργίαν τῶν κλινικῶν, ἕνεκα
τούτου δὲ ἐρρίφθη πρό τινων ἐτῶν ἡ ἰδέα, ὑπὸ τινων μελῶν τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς,
τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξα καὶ ἐγώ, ὅπως πωληθῇ τὸ σημερινὸν μέγαρον, καὶ ἀνεγερθῇ
ἐκ βάθρων νέον Ὀφθαλμιατρεῖον, καὶ δὴ ἐπὶ μᾶλλον προσφόρου χώρου, ἀνταποκρι-
νόμενον εἰς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς νοσοκομειακῆς ἀρχιτε-
κτονικῆς, τοῦτο ὅμως ἕνεκα διαφόρων δυσκολιῶν δὲν κατέστη δυνατόν μέχρι σήμερον.

Συναφὲς μὲ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ὀφθαλμιατρείου εἶναι καὶ ἡ ἀρχικὴ Ἱατρικὴ διεύ-
θυνσις αὐτοῦ. Οὕτω μέχρι τοῦ 1854 οἱ ἀσθενεῖς ἐξητάζοντο ὑπὸ τοῦ πρώτου διορι-
σθέντος ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἱατροῦ Βαρούχα, κατόπιν ὅμως ἡ ἱατρικὴ καὶ διοικητικὴ
διεύθυνσις τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, ἀνετέθη εἰς τὸν Ἀνδρέαν Ἀναγνωστάκη, ὅστις
συνεστήθη εἰς τὴν Διοικοῦσαν Ἐπιτροπὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιάτρου Ρέζερ κατὰ τὴν

συνεδρίασιν τῆς 7ης Ἰουνίου 1854, καθ' ἣν ἐγράφησαν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τὰ ἑξῆς:

«Εἰς τὴν σημερινὴν συνεδρίασιν ὁ Ἀρχίατρος Κ. Ροέζερ ἐπαρουσίασε τὸν πρὸ ὀλίγου ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀφικθέντα ἱατρὸν κύριον Ἀναγνωστάκη, καὶ ἀνέφερεν, ὅτι ἐνασχοληθεὶς εἰδικῶς εἰς τὴν Ὀφθαλμολογίαν, εἶναι ὁ καταλληλότερος διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀσθενῶν ἐν τῷ Καταστήματι, διορισθισόμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὡς Καθηγητῆς ἐν τῷ Ὁθονεῖῳ Πανεπιστημίῳ».

Ἔνεκα τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἀναγνωστάκη, καὶ τῆς μεγάλης συμβολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, θ' ἀναφέρω συντόμως περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ.

Ὁ Ἀνδρέας Ἀναγνωστάκης, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ἡ πρώτην ὥθησιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ τὴν 11 Αὐγούστου 1829, ἐνωρὶς δὲ ἐγκατέλειπε τὴν μεgalόνησον μετὰ τῶν γονέων του, οἵτινες διεκρίθησαν κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ μετέβη εἰς Σῦρον ἐνθα ἀποπεράτωσε τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς. Μετὰ ταῦτα ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, ἀνεκηρύχθη δὲ διδάκτωρ, τὸ ἔτος 1849.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου του ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀπλοῦ ἱατροῦ, κατόπιν δὲ ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐπιδόσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἀπεστάλη δι' εὐρυτέρας σπουδὰς καὶ δι' ἐξόδων τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν, ἐνθα ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸν κλάδον τῆς Ὀφθαλμολογίας παρὰ τῷ διασήμῳ ν. Graefe ἐν Βερολίῳ καὶ παρὰ τοῖς Desmarres καὶ Sichel ἐν Παρισίοις.

Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας προσελήφθη, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη, ὡς ἱατρὸς τοῦ Ὀφθαλμιατρείου Ἀθηνῶν, τὸ δὲ 1856 διωρίσθη καθηγητῆς τῆς Ὀφθαλμολογικῆς κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ Ἀναγνωστάκης ἐδημοσίευσε πλείστας ἐργασίας ἀναφερομένας εἰς τὴν Ὀφθαλμολογίαν καὶ εἰς τὴν Γενικὴν Ἱατρικὴν, ἡσχολήθη δὲ καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ποίησιν, τὸ δὲ ποιητικὸν ἔργον του ἀνελύθη λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κ. Μέρμηγκα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἱατρικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας ὁ Ἀναγνωστάκης διετέλεσε ἐπὶ εἰκοσαετίαν πρόεδρος.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀξία τοῦ Ἀναγνωστάκη δὲν ἐξετιμήθη μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ. Ὁ καθηγητῆς *Hirschberg* περιγράφων διὰ μακρῶν ἐν τῇ ἐπτατόμῳ του «Ἱστορία τῆς Ὀφθαλμολογίας» τὸν ἐπιστημονικὸν βίον τοῦ Ἀναγνωστάκη, δὲν παραλείπει ν' ἀναφέρῃ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας ὁ σοφὸς Ἀναγνωστάκης προσέφερεν ὅχι μόνον εἰς τὸν κλάδον τῆς Ὀφθαλμολογίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γενικὴν Ἱατρικὴν, τονίζων ὡσαύτως τὴν συμβολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς εὐγενεῖς του προσπαθείας ὁ Ἀναγνωστάκης ὑπέστη καὶ πικρίας, ὡς ἐκ τῆς δυστυχῶς καὶ μέχρι σήμερον παρα-

τηρουμένης αναμίξεως τῆς πολιτικῆς εἰς τὰ τοῦ Πανεπιστημίου, ἣτις οὐδὲ τοῦ σοφοῦ τούτου ἐφείθη, διότι ὡς ἀναφέρει ὁ *Hirschberg* (πληροφορηθεὶς τοῦτο παρὰ τοῦ ἰδίου), ὁ Ἀναγνώστᾶκης φίλος ὢν τοῦ Τρικούπη, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ τελευταίου ἐκ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Δεληγιάννη, ἐξεδιώχθη (αὐτολεξεῖ) ἐκ τῆς Ὀφθαλμολογικῆς Κλινικῆς, ἐπαναδιορισθεὶς ὁμῶς βραδύτερον καὶ ἀναλαβὼν ἐκ νέου τὰ καθήκοντά του, ἐξηκολούθησε ἐκτελῶν ταῦτα μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος αἰφνιδίως τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1897.

Διάδοχος τοῦ Ἀναγνώστᾶκη ἐν τῇ καθηγητικῇ ἔδρᾳ καὶ τῇ διευθύνσει τοῦ Ὀφθαλμιατρείου ὑπῆρξαν ὁ Νικόλαος Δελλαπόρτας ἀπὸ τοῦ 1897-1899 καὶ ὁ Γεώργιος Γαζέπης ἀπὸ τοῦ 1899-1929. Ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ 1931 μέχρι σήμερον τὸ Ὀφθαλμιατρεῖον διηυθύνετο ὑπ' ἐμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν Ἀναγνώστᾶκην, ἐξηκολούθησεν ἀπροσκόπτως καὶ ὁλοὲν αὐξανομένη ἡ πρόοδος τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, τὸ δὲ ἴδρυμα τοῦτο κατέστη σὺν τῷ χρόνῳ τὸ μεγαλύτερον Ὀφθαλμολογικὸν Κέντρον ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, χρησιμεύον ὅχι μόνον διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἱατρῶν καὶ φοιτητῶν. Ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται πόσον ὀρθῶς ἐσκέφθησαν οἱ πρῶτοι συλλαβόντες τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ιδρύσεως τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, καὶ ὅποιαν εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν κυρίως εἰς τὸν πρῶτον μοχθήσαντα ἐπὶ τεσσαρκονταετίαν διὰ τὴν πρόοδον αὐτοῦ ἀείμνηστον καθηγητὴν Ἀνδρέαν Ἀναγνώστᾶκην.

ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ.— Ἀντιβολὴ τοῦ Σοφοκλείου κώδικος τῶν Μετεώρων πρὸς Λαυρεντιανόν*.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΗ ΜΕΛΟΥΣ

ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑ.— Περὶ δύο νέων φαρμακολογικῶς δραστικῶν συστατικῶν τοῦ *ecballium elaterium* A. Rich (*curcubitaceae*), ὑπὸ *Εὐκλείδου Σακελλαρίου* καὶ *Γεωργίου Λογαρά*. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἰωακείμογλου.

Ἐν ἔτει 1831 ὁ Morries ἀπεμόνωσεν ἐκ τοῦ συμπεπυκνωμένου χυμοῦ τοῦ *ecballium elaterium* (πικράγγουρα) τὴν καλῶς κρυσταλλουμένην α-ἐλατηρίνην τὴν, ὅποιαν βραδύτερον οἱ Power καὶ Moore¹ ἀπεμόνωσαν ἐκ τῶν ἀπεξηραμμένων καρπῶν

* Θὰ δημοσιευθῇ εἰς προσεχῆς τεύχος.

¹ Soc. 97 (1910), 99-100.